www.msp-ipa2007.org

Стална конференција градова и општина
Савез градова и општина Србије

Program podrške opštinama IPA 2007
Dobra uprava, planiranje i pružanje usluga

Program podrške opštinama IPA 2007
Dobra uprava, planiranje i pružanje usluga

Program podrške opštinama IPA 2007 finansira Evropska unija a realizuje konzorcijum koji vodi nemački Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH International Services uključujući VNG International, Project Management Group i Halifax Consulting.

Marina Ilić
Zorica Bilić
Jelena Mihajlović-Tanasijević
Dr Klaus Richter

Izrada planova upravljanja otpadom na regionalnom i lokalnom nivou

ISBN 978-86-6047-095-1

Projekat finansira Evropska unija

Projekat realizuje konzorcijum koji vodi

Novembar 2011.

SADRŽAJ

PROJEKAT MSP IPA 2007	**3**
UVOD	**5**
PLANOVI UPRAVLJANJA OTPADOM - ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR	**7**
ŠTA PLANOVI UPRAVLJANJA OTPADOM OBUHVATAJU	**13**
METODOLOŠKI OKVIR SLOR	**19**
KORACI U IZRADI PLANOVA	**21**
AKTIVNOSTI PROJEKTA MSP IPA 2007 U IZRADI LOKALNIH I REGIONALNIH PLANOVA	**29**
LOKALNI PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPŠTINE BARAJEVO	**31**
LOKALNI PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPŠTINE NOVA VAROŠ	**35**
REGIONALNI PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPŠTINA PRIJEPOLJE, NOVA VAROŠ, PRIBOJ I SJENICA	**39**

Izrada planova upravljanja otpadom
na regionalnom i lokalnom nivou
Priručnik

Autori
Marina Ilić
Zorica Bilić
Jelena Mihajlović-Tanasijević
Dr Klaus Richter

Izdavač
Program podrške opštinama IPA 2007
„Dobra uprava, planiranje i pružanje usluga“
Cincar Jankova 3, 11000 Beograd
i
Dosije studio d.o.o, Beograd
www.dosije.rs

Za izdavača
Dr Klaus Richter, vođa tima

Grafička obrada
Atelje, Beograd
www.atelje.rs

Štampa
Interprint d.o.o, Beograd
www.interprint.rs

Tiraž: 500 primeraka

ISBN 978-86-6047-095-1

Ova publikacija napravljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije.
Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost autora i konzorcijuma koji predvodi GIZ International Services i ni na jedan način ne predstavlja stavove Evropske unije.

PROJEKAT MSP IPA 2007

Projekat „MSP IPA 2007 - Dobra uprava, planiranje i pružanje usluga“ finansira Evropska unija, a sprovodi konzorcijum koji predvodi *GIZ International Services*. Realizacija projekta je započela u januaru 2010, a završiće se u januaru 2013. godine.

Projekat predstavlja deo dugogodišnje tehničke pomoći i podrške fonda bespovratne pomoći EU za razvoj opština u Srbiji. Sadrži pouke i iskustva ranijih programa koje je finansirala Evropska unija, nastavlja se na ranija dostignuća i fokusira se na realizaciju i efekte.

Sveobuhvatan cilj je *„da doprinese boljoj upravi i ekonomskom razvoju u Srbiji kroz podršku velikom nizu aspekata decentralizacije odgovornosti i nadležnosti sa centralnog na lokalni nivo“.*

Pojekat obuhvata četiri komponente:

1. Opštinsko planiranje
2. Opštinske finansije
3. Administrativna efikasnost
4. Upravljanje fondom bespovratne pomoći.

Lokalne strategije održivog razvoja su korisne jedino ukoliko se sprovode!

Opšti cilj komponente „Opštinsko planiranje“ jeste „nadgradnja na uspehe iz prošlosti“; nadgradnja na rad Stalne konferencije gradova i opština (SKGO) i fokusiranje na pomoć opštinama oko sprovođenja lokalnih strategija održivog razvoja.

Kroz ovu komponentu projekat *MSP IPA 2007* namerava da osnaži i podrži sprovođenje već razvijenih strategija lokalnog održivog razvoja (SLOR) kroz realizaciju tri glavne aktivnosti:

- **Izrada sektorskih planova u okviru razvijenih SLOR,**
- **Razvoj akcionih planova na osnovu postojećih SLOR i identifikacija projekata,**
- **Podrška Stalnoj konferenciji gradova i opština u promociji SLOR metodološkog okvira.**

Na osnovu otvorenog poziva, u oktobru 2010. godine, odabrano je 15 opština za podršku razvoju sektorskih planova. Jedan od sektora za koji su opštine mogle da se prijave jeste i upravljanje otpadom. Za izradu lokalnih planova upravljanja otpadom odabrane su Gradska opština Barajevo i Opština Nova Varoš. Opštini Prijepolje odobrena je podrška u izradi Regionalnog plana upravljanja otpadom za opštine Prijepolje, Nova Varoš i Priboj, a naknadno se i opština Sjenica priključila Regionu.

Odabranim opštinama su u svrhu razvoja regionalnih i lokalnih planova upravljanja otpadom pomagali eksperti projekta *MSP IPA 2007* čiji je zadatak bio da ih pripreme za samostalno izvođenje strateškog planiranja.

Eksperti projekta *MSP IPA 2007* pružili su tehničku pomoć odabranim opštinama koristeći kombinovani pristup: obuka + mentorska podrška u izradi dokumenata.

UVOD

Priručnik „Izrada planova upravljanja otpadom na regionalnom i lokalnom nivou“ izrađen je u okviru Projekta MSP IPA 2007 i predstavlja koristan alat za unapređenje opštinskog planiranja u oblasti upravljanja otpadom.

Namenjen je prvenstveno: lokalnim samoupravama, njihovom osnaživanju i davanju podrške, regionalnim institucijama i agencijama, nacionalnim institucijama i organima i međunarodnim organizacijama i donatorskim programima aktivnim u oblasti upravljanja otpadom, ali i drugim zainteresovanima, tj. onima koji će najaktivnije učestvovati u procesu izrade i kasnije u procesu sprovođenja planova upravljanja otpadom.

Cilj priručnika je da, prikazujući iskustva projekta MSP IPA 2007 u aktivnostima podrške lokalnim samoupravama u izradi regionalnih i lokalnih planova upravljanja otpadom, približi ovu problematiku i pomogne boljem razumevanju odredbi zakonskog i strateškog okvira i objasni načine njihove primene na regionalnom i lokalnom nivou.

Prvi deo priručnika posvećen je odredbama zakonskog i strateškog okvira u oblasti planiranja upravljanja otpadom kao i obuhvatu i preporučenom sadržaju lokalnih i regionalnih planova.

U drugom delu, priručnik predstavlja primenu SLOR metodologije u izradi lokalnih i regionalnih planova upravljanja otpadom i detaljne korake u procesu izrade planova.

Treći deo priručnika predstavlja kratak pregled rezultata izrade planova u opštinama podržanim od strane Projekta MSP IPA 2007.

PLANOVI UPRAVLJANJA OTPADOM - ZAKONSKI I STRATEŠKI OKVIR

Prema Zakonu o upravljanju otpadom („Sl. glasnik RS", broj 36/09 i 88/10), **otpad** je svaka materija ili predmet koji vlasnik odbacuje, namerava ili mora da odbaci. **Upravljanje otpadom** je sprovođenje propisanih mera postupanja sa otpadom u okviru sakupljanja, transporta, ponovnog iskorišćenja i odlaganja otpada, uključujući i nadzor nad tim aktivnostima i brigu o odlagalištima posle zatvaranja. Upravljanje otpadom se vrši na način kojim se obezbeđuje najmanji rizik po ugrožavanje zdravlja i života ljudi i životne sredine kontrolom i merama smanjenja zagađenja vode, vazduha i zemljišta; opasnosti po biljni i životinjski svet; opasnosti od nastajanja udesa, požara ili eksplozije; negativnih uticaja na predele i prirodna dobra posebnih vrednosti i nivoa buke i neprijatnih mirisa i sl.

Komunalni otpad je otpad iz domaćinstava (kućni otpad), kao i drugi otpad koji je zbog svoje prirode ili sastava sličan otpadu iz domaćinstva. **Komercijalni otpad** je otpad koji nastaje u privrednim subjektima, institucijama i drugim organizacijama, koje se u celini ili delimično bave trgovinom, uslugama, kancelarijskim poslovima, sportom, rekreacijom ili zabavom, osim otpada iz domaćinstva i industrijskog otpada. **Industrijski otpad** je otpad iz bilo koje industrije ili sa lokacije na kojoj se nalazi industrija, osim jalovine i pratećih mineralnih sirovina iz rudnika i kamenoloma.

U zavisnosti od opasnih karakteristika koje utiču na zdravlje ljudi i životnu sredinu, otpad može biti: neopasan, inertan i opasan. **Neopasan otpad** je otpad koji, zbog svoje količine, koncentracije ili fizičke, hemijske i biološke prirode, za razliku od opasnog otpada, ne ugrožava zdravlje ljudi ili životnu sredinu i nema karakteristike opasnog otpada. **Inertan otpad** je otpad koji nije podložan bilo kojim fizičkim, hemijskim ili biološkim promenama; ne rastvara se, ne sagoreva ili na drugi način fizički ili hemijski reaguje, nije biološki razgradiv ili ne utiče nepovoljno na druge materije sa kojima dolazi u kontakt na način koji može da dovede do zagađenja životne sredine ili ugrozi zdravlje ljudi itd. **Opasan otpad** je otpad koji po svom

poreklu, sastavu ili koncentraciji opasnih materija može prouzrokovati opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi i ima najmanje jednu od opasnih karakteristika (eksplozivnost, zapaljivost, sklonost oksidaciji, organski je peroksid, akutna otrovnost, infektivnost, sklonost koroziji, itd.), uključujući i ambalažu u koju je opasan otpad bio ili jeste upakovan.

Posebni tokovi otpada su:

- Istrošene baterije i akumulatori;
- Otpadna ulja;
- Otpadne gume;
- Otpadna vozila;
- Otpad od električne i elektronske opreme;
- Otpadne fluorescentne cevi koje sadrže živu;
- Otpad kontaminiran dugotrajnim organskim zagađujućim materijama (POPs otpad);
- Medicinski otpad;
- Otpad životinjskog porekla;
- Poljoprivredni otpad;
- Mulj iz uređaja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda;
- Građevinski otpad i otpad od rušenja;
- Otpad koji sadrži azbest;
- Otpad iz industrije titan dioksida.

Vlada Republike Srbije usvojila je 2009. godine **Strategiju upravljanja otpadom Republike Srbije 2010-2019.** („Službeni glasnik RS", broj 29/10), kao revidovanu verziju Nacionalne strategije upravljanja otpadom iz 2003. godine. Strategija predstavlja osnovni dokument koji obezbeđuje uslove za racionalno i održivo upravljanje otpadom na nivou Republike Srbije, definiše ciljeve, principe i opcije upravljanja otpadom, strateške pravce i prioritetne aktivnosti na njihovoj implementaciji, zakonodavno-pravnim aktivnostima i institucionalnom jačanju održivog sistema upravljanja otpadom. Strategijom je planirana mreža regionalnih centara za upravljanje komunalnim otpadom (ukupno 26 na teritoriji Republike Srbije).

Do donošenja **Zakona o upravljanju otpadom** („Sl. glasnik RS", broj 36/09 i 88/10) oblast upravljanja otpadom u Srbiji bila je parcijalno uređena propisima koji uglavnom nisu bili usklađeni sa zakonodavstvom EU, a takođe, nedostajao je i veći broj podzakonskih propisa, kako bi ova oblast bila u celini regulisana. Novi zakonodavni okvir za upravljanje otpadom uspostavljen je donošenjem seta zakona u oblasti zaštite životne sredine (2004. godine) uključujući i nove zakone kojima se uređuje upravljanje otpadom, odnosno ambalažom i ambalažnim otpadom (2009. godine). Zakon o upravljanju otpadom uređuje vrste i klasifikaciju otpada, planiranje

upravljanja otpadom, subjekte, odgovornosti i obaveze u upravljanju otpadom, upravljanje posebnim tokovima otpada, uslove i postupak izdavanja dozvola, prekogranično kretanje otpada, izveštavanje, finansiranje upravljanja otpadom, nadzor i druga pitanja od značaja za upravljanje otpadom. Upravljanje otpadom je delatnost od opšteg interesa, a podrazumeva sprovođenje propisanih mera za postupanje sa otpadom u okviru sakupljanja, transporta, skladištenja, tretmana i odlaganja otpada, uključujući nadzor nad tim aktivnostima i brigu o postrojenjima za upravljanje otpadom posle zatvaranja.

Zakonom o upravljanju otpadom („Sl. glasnik RS", broj 36/09 i 88/10) definisana je obaveza izrade lokalnih i regionalnih planova upravljanja otpadom koji treba da

budu međusobno usaglašeni kao i usaglašeni sa Strategijom upravljanja otpadom. Obaveza izrade **Regionalnog plana upravljanja otpadom** propisana je u Članu 12. Zakona. „Skupštine dve ili više jedinica lokalne samouprave na čijim teritorijama ukupno živi najmanje 200.000 stanovnika donose, po pribavljenoj saglasnosti ministarstva, a za teritoriju autonomne pokrajine nadležnog organa autonomne pokrajine, regionalni plan upravljanja otpadom, kojim se definišu zajednički ciljevi u upravljanju otpadom u skladu sa Strategijom. Regionalni plan upravljanja otpadom može se doneti i za teritorije opština na kojima živi manje od 200.000 stanovnika po prethodno izrađenoj studiji opravdanosti za donošenje regionalnog plana na koju saglasnost daje ministarstvo, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine. Postupak izrade i donošenja regionalnog plana uređuje se sporazumom skupština jedinica lokalne samouprave, u skladu sa zakonom. Upravljanje otpadom na teritoriji dve ili više jedinica lokalne samouprave vrši se u skladu sa regionalnim i lokalnim planom upravljanja otpadom." Za Regionalne planove upravljanja otpadom potrebno je izraditi i studiju o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu.

Obaveza izrade **Lokalnog plana upravljanja otpadom** propisana je u Članu 13. Zakona. „Skupština jedinice lokalne samouprave donosi lokalni plan upravljanja otpadom kojim definiše ciljeve upravljanja otpadom na svojoj teritoriji u skladu sa Strategijom. Lokalni plan upravljanja otpadom priprema služba jedinice lokalne

samouprave nadležna za poslove upravljanja otpadom u saradnji sa drugim organima nadležnim za poslove privrede, finansija, zaštite životne sredine, urbanizma, kao i sa predstavnicima privrednih društava, odnosno preduzeća, udruženja, stručnih institucija, nevladinih i drugih organizacija, uključujući i organizacije potrošača."

Članom 14. Zakona propisani su **period važenja i sadržina planova**. „Planovi upravljanja otpadom donose se za period od deset godina, a ponovo se razmatraju svakih pet godina, i po potrebi revidiraju i donose za narednih deset godina. Planovi sadrže:

- očekivane vrste, količine i poreklo ukupnog otpada na teritoriji;
- očekivane vrste, količine i poreklo otpada koji će biti iskorišćen ili odložen u okviru teritorije obuhvaćene planom;
- očekivane vrste, količine i poreklo otpada koji će se prihvatiti iz drugih jedinica lokalne samouprave;
- očekivane vrste, količine i poreklo otpada koji će se otpremiti u druge jedinice lokalne samouprave;
- ciljeve koje treba ostvariti u pogledu ponovne upotrebe i reciklaže otpada u oblasti koja je obuhvaćena planom;
- program sakupljanja otpada iz domaćinstva;
- program sakupljanja opasnog otpada iz domaćinstava;
- program sakupljanja komercijalnog otpada;
- program upravljanja industrijskim otpadom;
- predloge za ponovnu upotrebu i reciklažu komponenata komunalnog otpada;
- program smanjenja količina biorazgradivog i ambalažnog otpada u komunalnom otpadu;
- program razvijanja javne svesti o upravljanju otpadom;
- lokaciju postrojenja za sakupljanje otpada, tretman i odlaganje otpada, uključujući podatke o urbanističko-tehničkim uslovima;
- mere za sprečavanje kretanja otpada koji nije obuhvaćen planom i mere za postupanje sa otpadom koji nastaje u vanrednim situacijama;
- mere sanacije neuređenih deponija;
- nadzor i praćenje planiranih aktivnosti i mera;
- procenu troškova i izvore finansiranja za planirane aktivnosti;
- mogućnosti saradnje između dve ili više jedinica lokalne samouprave;
- rokove za izvršenje planiranih mera i aktivnosti;
- druge podatke, ciljeve i mere od značaja za efikasno upravljanje otpadom.»

Nadležnost **jedinice lokalne samouprave** propisana je Članom 20. Zakona. „Jedinica lokalne samouprave:

- donosi lokalni plan upravljanja otpadom, obezbeđuje uslove i stara se o njegovom sprovođenju;

- uređuje, obezbeđuje, organizuje i sprovodi upravljanje komunalnim, odnosno inertnim i neopasnim otpadom na svojoj teritoriji, u skladu sa zakonom;
- uređuje postupak naplate usluga u oblasti upravljanja komunalnim, odnosno inertnim i neopasnim otpadom, u skladu sa zakonom;
- izdaje dozvole, odobrenja i druge akte u skladu sa ovim zakonom, vodi evidenciju i podatke dostavlja ministarstvu;
- na zahtev ministarstva ili nadležnog organa autonomne pokrajine daje mišljenje u postupku izdavanja dozvola u skladu sa ovim zakonom;
- vrši nadzor i kontrolu mera postupanja sa otpadom u skladu sa ovim zakonom;
- vrši i druge poslove utvrđene zakonom."

Institucionalni okvir za zajedničko upravljanje otpadom više jedinica lokalne samouprave je veoma bitan za dobro funkcionisanje sistema upravljanja otpadom. **Sporazum skupština jedinica lokalne samouprave** je definisan Članom 21. Zakona. „Dve ili više jedinica lokalne samouprave mogu zajednički obezbediti i sprovoditi upravljanje otpadom, ukoliko je to njihov zajednički interes, pod uslovima utvrđenim zakonom i sporazumom skupština jedinica lokalne samouprave. Sporazumom skupštine jedinica lokalne samouprave uređuju naročito: međusobna prava i obaveze u obezbeđivanju uslova za obavljanje delatnosti i rad postrojenja za upravljanje otpadom na područjima tih jedinica lokalne samouprave, prava i obaveze komunalnog preduzeća, odnosno drugog pravnog ili fizičkog lica u obavljanju te delatnosti, način donošenja odluka u slučaju nesaglasnosti jedinica lokalne samouprave o pojedinim pitanjima vezanim za delatnosti upravljanja otpadom, kao i druga pitanja od značaja za organizaciju i sprovođenje upravljanja otpadom."

ŠTA PLANOVI UPRAVLJANJA OTPADOM OBUHVATAJU

Planovi upravljanja otpadom izrađuju se u skladu sa Članom 14. Zakona gde je propisana **sadržina planova.** Poglavlja nisu striktno propisana i jedna od mogućih preporuka je prikazana u ovom tekstu i može se primeniti i na regionalne i na lokalne planove. Sadržaj je podeljen u 11 poglavlja sledećim redom:

1. UVOD

U ovom poglavlju objašnjene su polazne osnove, ciljevi Plana i veza sa drugim strategijama i planovima koji se odnose na upravljanje otpadom.

2. ZAKONODAVNO-PRAVNI OKVIR

U ovom poglavlju dat je pregled nacionalnog zakonodavstva u oblasti upravljanja otpadom, sa posebnim akcentom na Zakon o upravljanju otpadom koji je donet 2009. godine i podzakonske propise koji su doneti na osnovu ovog zakona. Posebno su prikazani lokalni propisi, propisi opština, u ovoj oblasti. Na kraju je dat pregled zakonodavstva EU u oblasti upravljanja otpadom.

3. OSNOVNI PODACI O REGIONU/OPŠTINI

U ovom delu su date osnovne informacije o opštini, ukoliko se radi o Lokalnom planu upravljanja otpadom, ili podaci o regionu za upravljanje otpadom, ukoliko se radi o Regionalnom planu. Opisan je geografski položaj, geologija, hidrologija, klima, biodiverzitet, zaštićena prirodna dobra, zemljište, stanovništvo i naselja, privreda i industrija i infrastruktura opštine, odnosno regiona.

4. ANALIZA STANJA U UPRAVLJANJU OTPADOM

U ovom poglavlju je prikazano sadašnje stanje u upravljanju otpadom u opštini/regionu. Opisan je institucionalni okvir za upravljanje otpadom na lokalnom nivou koji čine utvrđene i uređene odgovornosti i funkcije nadležnih organa, organizacija i službi u upravljanju otpadom. Prikazane su nadležnosti u oblasti upravljanja otpadom u opštini. Zatim su prikazane količine, vrste i sastav otpada u opštini/regionu. Količine su proračunate na osnovu podataka sa terena u slučaju da precizni podaci postoje. S obzirom na nedostatak podataka o količinama, jer se oni do sada nisu zvanično pratili, količine otpada mogu se preračunati i to na osnovu metodologije koja je prihvaćena i u skladu sa Nacionalnom strategijom upravljanja otpadom. To se odnosi na količine komunalnog, komercijalnog i industrijskog otpada. Opisano je stanje i količine posebnih tokova otpada pojedinačno:

- Istrošene baterije i akumulatori;
- Otpadna ulja;
- Otpadne gume;
- Otpadna vozila;
- Otpad od električne i elektronske opreme;
- Otpadne fluorescentne cevi koje sadrže živu;
- Otpad kontaminiran dugotrajnim organskim zagađujućim materijama (POPs otpad);
- Medicinski otpad;
- Otpad životinjskog porekla;
- Poljoprivredni otpad;
- Mulj iz uređaja za prečišćavanje komunalnih otpadnih voda;
- Građevinski otpad i otpad od rušenja;
- Otpad koji sadrži azbest;
- Otpad od eksploatacije mineralnih sirovina i otpad iz energetike;
- Otpad iz industrije titan dioksida.

U narednom potpoglavlju opisano je sakupljanje i transport otpada, odnosno broj i vrsta kontejnera i kanti koji su u upotrebi i broj i vrste vozila za sakupljanje otpada. Zatim su opisane aktivnosti reciklaže i druge opcije tretmana otpada u određenoj opštini/regionu, ukoliko ih ima. Na kraju je dat opis procesa odlaganja otpada i lokacije deponije-smetlišta. U sledećem potpoglavlju data je ekonomsko – finansijska analiza opštine i javno-komunalnih preduzeća sa cenama i pokrićem troškova za usluge sakupljanja, transporta i odlaganja otpada. Na kraju ovog poglavlja data je ocena stanja i identifikacija problema u oblasti upravljanja otpadom. Urađena je SWOT analiza (analiza snaga, slabosti, šansi i pretnji).

5. CILJEVI PLANA UPRAVLJANJA OTPADOM

U ovom poglavlju su dati ciljevi utvrđeni na osnovu identifikovanih problema. Za svaki definisani cilj, razvijene su i prikazane mere i aktivnosti potrebne za dostizanje zadatih ciljeva.

6. STRATEŠKI OKVIR I POTREBNE PROMENE

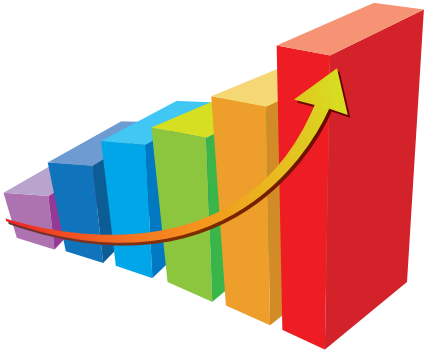

Ovo poglavlje predstavlja suštinu strateškog planiranja upravljanja otpadom, jer prikazuje i razvija odabrani koncept u upravljanju otpadom, na lokalnom ili regionalnom nivou. Na početku su procenjene količine, vrste i sastav otpada koji će nastati u narednih 20 godina jer se vek deponije računa na 20 godina. Procenjene su količine otpada koji nastaje, koji će se reciklirati i kompostirati i količine otpada koji će se odložiti na deponiju. Date su mere i preporuke za postupanje sa posebnim tokovima otpada pojedinačno. U potpoglavlju o sakupljanju i transportu otpada prikazan je koncept za uspostavljanje sistema odvojenog sakupljanja otpada i reciklaže, izračunat je potreban broj kontejnera za proširenje obuhvata sakupljanja otpada, broj kontejnera za odvojeno sakupljanje reciklabilnog otpada (papir, PET, metal). Predložena je izgradnja reciklažnog dvorišta ukoliko je to konceptom predviđeno. Takođe je izračunat potreban broj vozila za podršku uspostavljanju sistema. Dalje su izrađeni sledeći programi: Program sakupljanja otpada iz domaćinstava, Program sakupljanja opasnog otpada iz domaćinstava, Program sakupljanja komercijalnog otpada. Predložene su opcije tretmana otpada i izrađeni sledeći programi: Program upravljanja industrijskim otpadom, Program smanjenja biorazgradivog otpada i Program smanjenja ambalažnog otpada. Zatim je opisana potreba izgradnje regionalnog centra za upravljanje otpadom, koji se sastoji od regionalne deponije, linije za separaciju reciklabilnog otpada i postrojenja za kompostiranje. Zatim sledi kratak pregled potrebne infrastrukture i opreme. Naredno potpoglavlje opisuje mere sanacije postojeće deponije komunalnog otpada i mere za sprečavanje kretanja otpada koji nije obuhvaćen Planom i mere za postupanje sa otpadom koji nastaje u vanrednim situacijama.

7. INSTITUCIONALNE PROMENE

Ovo poglavlje opisuje potrebne promene neophodne za funkcionisanje sistema za upravljanje otpadom na regionalnom nivou. Ovo poglavlje je posebno važno jer se do sada pokazalo da postoji mnogo problema pri uspostavljanju institucionalnog uređenja za upravljanje regionalnom deponijom, odnosno centrom za upravljanje otpadom. Problemi se javljaju jer je više opcija za regulisanje odnosa među opštinama, a u vezi zajedničkog upravljanja otpadom dostupno i na raspolaganju, a zakon nije definisao način uređenja tih odnosa niti sankcionisanje za neizvršavanje, već samo mogućnost uređenja. To se u praksi pokazalo kao najslabija tačka u uspostavljanju sistema. Jačanje kapaciteta administracije za uspostavljanje integralnog sistema upravljanja otpadom je neophodno. U ovom poglavlju se prikazuje predlog organizacione strukture regionalnog sistema upravljanja otpadom (Međuopštinski sporazum, Regionalno preduzeće za upravljanje otpadom, javno-privatno partnerstvo).

8. FINANSIJSKA ANALIZA I PROCENA TROŠKOVA

Veoma važno poglavlje je finansijska analiza i procena troškova za implementaciju Plana upravljanja otpadom. Detaljna analiza isplativosti, procena investicionih i operativnih troškova za implementaciju predviđene infrastrukture, obračun prosečnih dodatnih diskontovanih troškova, naplata troškova, potrebni su radi procene održivosti plana upravljanja otpadom i sposobnosti građana da plate predviđenu uslugu. Razrađeno je finansiranje Plana upravljanja otpadom i predloženi mogući izvori finansiranja.

9. SOCIJALNI ASPEKTI

Ovo poglavlje se bavi potrebama za razvijanjem javne svesti i učešćem javnosti, organizacijama akcija i kampanja i dr.

10. AKCIONI PLAN ZA IMPLEMENTACIJU PLANA UPRAVLJANJA OTPADOM

U ovom poglavlju prikazan je akcioni plan sa nadležnim institucijama za sprovođenje određenih aktivnosti i rokovima za njihovo dostizanje.

11. NADZOR I PRAĆENJE PLANIRANIH MERA I AKTIVNOSTI

U okviru ovog poglavlja opisani su načini praćenja sprovođenja Plana upravljanja otpadom i izveštavanja o sprovođenju. Odabrani su indikatori za praćenje uspešnosti sprovođenja Plana, na osnovu liste indikatora prema Nacionalnoj strategiji upravljanja otpadom i u skladu sa indikatorima koje prati Agencija za zaštitu životne sredine.

METODOLOŠKI OKVIR SLOR

SLOR (Strategija lokalnog održivog razvoja) metodologija za strateško planiranje održivog razvoja lokalnih uprava u Srbiji je nastala kao rezultat aktivnosti Programa *Exchange 2* (2008– 2010.) sa ciljem da postane standardna metodologija koju će Stalna konferencija gradova i opština preporučiti svim lokalnim samoupravama u Srbiji. Nacrt SLOR formata, koji su osmislili domaći i međunarodni eksperti programa *Exchange 2*, na osnovu postojeće prakse u zemlji, dopunjen je primerima održivog planiranja i aktuelne EU prakse. Ovako postavljen metodološki okvir je potom testiran u preko 20 odabranih lokalnih samouprava (gradova i opština) u Srbiji. Pre i tokom faze testiranja data metodologija je predstavljena i ekspertskoj grupi sastavljenoj od predstavnika ministarstava i ključnih nacionalnih i međunarodnih organizacija i drugih zainteresovanih strana, koja je nakon integracije sugestija u decembru 2009. godine odobrila konačnu verziju SLOR metodologije.

Strategija lokalnog održivog razvoja (SLOR) je opšti strateški plan grada/opštine koji definiše smernice i ključne aktivnosti za budući razvoj grada/opštine. Ona mora biti definisana u skladu s nacionalnim i regionalnim planovima i strategijama.

SLOR predstavlja **proces integrisanog planiranja** koji se tiče i svih zajedničkih pitanja *(socijalna inkluzija, informatičko društvo, životna sredina...).* Kao „krovna" strategija trebalo bi da definiše i smernice, ciljeve i mere relevantne za sve sektore učestvujući, tako, u stvaranju povoljnih uslova za sve druge preduzete (ili očekivane) planove na nivou opštine. Svi sektorski planovi na lokalnom nivou će šire razraditi i razviti smernice definisane i date SLOR dokumentom, za svoje specifične oblasti uz poštovanje osnovnih smernica određenih prioritetima, vizijama i ciljevima.

Dugoročna Strategija lokalnog održivog razvoja (SLOR) prepoznaje tri glavna sektora: ekonomski, društveni i zaštitu životne sredine. U okviru SLOR-a sektorski planovi se izrađuju za svaki od ova tri sektora, često i za potpodele u okviru svakog sektora. Tako se u okviru sektora zaštite životne sredine razvijaju Planovi upravljanja otpadom kao podsektorski planovi.

Osnovni principi metodologije primenjeni u procesu izrade planova:

- **Jedinica lokalne samouprave vodi i upravlja procesom.** Opštine/gradovi odgovorni su za proces izrade planova jer se na ovaj način doprinosi jačanju institucionalnih i tehničkih kapaciteta opštine, ali i mogućnosti da se unapredi opštinski potencijal u cilju efikasnog sprovođenja plana i povećanja apsorbcionih kapaciteta same opštine.
- **Pristup je participativan uz široko učešće svih zainteresovanih strana.** Participativni pristup predstavlja proces putem kojeg se mišljenja svih zainteresovanih strana integrišu u procesu planiranja ili donošenja odluka u vezi sa planom. Participativan pristup odražava ideju da je plan proizvod saradnje lokalne samouprave i zajednice. Stoga je važno da sve zainteresovane strane budu uključene, inače vlasništvo, podrška i kredibilitet neće biti ostvareni. Participacija (i razvijanje partnerstva) je ključan deo procesa i direktno je povezan sa jednom od najznačajnijih strana procesa strateškog planiranja – učenjem.
- **Proces je organizovan u pet faza koje se ponavljaju u desetogodišnjim ciklusima.** Metodologija predviđa dugoročne planove koji pokrivaju period od 10 godina. Isti period važenja je predviđen članom 14. Zakona o upravljanju otpadom Republike Srbije i za lokalne i regionalne planove upravljanja otpadom. Iako se kompletan sistem odvija u tako velikim ciklusima, upravljanje i praćenje zahtevaju kontinuirano ažuriranje i evaluaciju u skladu sa stepenom realizacije i ostvarenim rezultatima.

KORACI U IZRADI PLANOVA

Primenom SLOR metodološkog okvira u izradi regionalnih i lokalnih planova upravljanja otpadom obezbeđen je alat za primenu zakonskih obaveza jedinica lokalne samouprave kao i odgovor na pitanje **na koji način sprovesti proces izrade planova upravljanja otpadom na regionalnom i lokalnom nivou.**

Zakonskim okvirom predviđene su obaveze izrade regionalnih i lokalnih planova, period važenja i sadržina planova. Takođe, Zakon predviđa uključivanje zainteresovanih strana u izradu planova.

SLOR metodološki okvir daje detaljnu razradu i odgovara na pitanje kako se izvode konkretni koraci u procesu izrade planova upravljanja otpadom na regionalnom i lokalnom nivou.

SLOR metodološki okvir predviđa pet faza: Pripremna faza; Analiza sektora; Strateški okvir; Akcioni plan i Priprema sprovođenja plana.

PRIPREMNA FAZA

Izrada planova upravljanja otpadom predstavlja veoma zahtevan proces kojim se utvrđuju pravci razvoja važne oblasti života lokalne zajednice za period od deset godina. Iz tog razloga neophodno je obaviti niz pripremnih aktivnosti kako bi proces tekao što uspešnije. Pripremna faza obuhvata: Obezbeđenje političke podrške; Uspostavljanje organizacione strukture; Uključivanje zainteresovanih strana i definisanje plana marketinga i komunikacije sa zajednicom.

Politička podrška

Neophodno je obezbediti snažnu političku podršku za proces izrade kako lokalnih tako i regionalnih planova. Ova podrška izražava se formalno donošenjem **odluka o pokretanju procesa** bilo od strane Opštinskog/Gradskog veća ili pak Skupštine opštine/grada.

U slučaju izrade regionalnih planova upravljanja otpadom politička podrška obezbeđuje se **potpisivanjem Sporazuma među opštinama** koje čine region na kojem se planira osnivanje regionalnog centra za upravljanje otpadom.

Organizaciona struktura

Pripremna faza podrazumeva i uspostavljanje tela/ struktura za koordinaciju i organizaciju izrade Plana. Neophodno je imenovati **Koordinatora**, osobu koja će delovati kao odgovorni menadžer za sprovođenje procesa izrade Plana. Koordinatora može imenovati Odlukom/Rešenjem predsednik opštine/gradonačelnik ili Opštinsko/Gradsko veće. Dalje, u organizacionoj strukturi, važno mesto zauzima **Koordinacioni tim** kao operativno telo zaduženo za sprovođenje i organizovanje procesa izrade Plana. U slučaju izrade lokalnih planova Koordinacioni tim imenuje Opštinsko veće ili predsednik opštine, a čine ga osobe koje su zaposlene u relevantnim opštinskim odeljenjima ili javnim preduzećima.

U slučaju izrade regionalnog plana svaka opština treba da imenuje svoje predstavnike u koordinacionom telu.

Budući da je Koordinacioni tim operativno telo, broj članova bi trebalo da bude od pet do deset. Pored osoba koje su angažovane u oblasti upravljanja otpadom, u rad Koordinacionog tima bi trebalo uključiti i osobu koja je zadužena za marketing i odnose sa javnošću/javnostima jer je jedan od važnih aspekata procesa izrade planova upravljanja otpadom informisanje i obezbeđenje podrške javnosti kao i uključenje javnosti u proces planiranja.

Uključivanje zainteresovanih strana

Uključivanje zainteresovanih strana obezbeđuje se putem **formiranja radne grupe** koja je ključno telo/struktura za razvoj participativnih aktivnosti u izradi Plana. Zainteresovane strane su pojedinci, grupe, institucije ili organizacije iz javnog, privatnog ili civilnog sektora koje: poseduju relevantne informacije, resurse ili ekspertizu; kontrolišu instrumente koji su neophodni za sprovođenje plana; sprovođenje plana utiče na njih ili oni utiču na njega. Lista identifikovanih zainteresovanih strana sa definisanim ulogama i stepenom značaja i uticaja na razvoj i sprovođenje plana može se dobiti putem analize zainteresovanih strana koju izrađuje Koordinacioni tim. Ova analiza se može raditi prema sledećoj matrici:

Zainteresovana strana	Interesi zainteresovane strane	Analiza uticaja	Potencijalne strategije za dobijanje podrške ili smanjenje prepreka

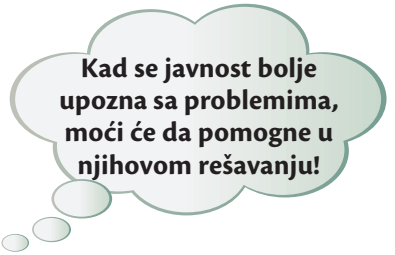
Iskustva u izradi planova upravljanja otpadom pokazuju da je pored predstavnika opštinskih odeljenja zaštite životne sredine, privrede, finansija, urbanizma i javnih preduzeća, neophodno uključenje i predstavnika privrede, industrije, poljoprivrede, zdravstva, školstva i nevladinih organizacija i udruženja građana aktivnih u oblasti otpada i zaštite životne sredine.

Nakon identifikacije i analize zainteresovanih strana, neophodno je motivisati ih za učešće u procesu izrade plana i radu u radnoj grupi. Motivisanje zainteresovanih strana može se vršiti putem zvaničnih poziva, direktnih kontakata ali i informisanjem o izradi plana putem medija.

Zadatak radne grupe formirane od identifikovanih zainteresovanih strana jeste da:

1. Utvrđuje jake i slabe tačke u oblasti upravljanja otpadom, kao i pretnji i šansi koje utiču na ovu oblast;
2. Definiše ciljeve upravljanja otpadom;
3. Postiže dogovor o realističnim merama i aktivnostima;
4. Obezbeđuje integraciju, diskusiju i odobrenje predlaganja Plana Skupštini opštine/grada;
5. Predlaže izgradnju partnerstava i novih načina uključivanja lokalne zajednice u rad i politike lokalne samouprave.

Marketing i komunikacija sa zajednicom

Informisanje javnosti i njihovo uključivanje u donošenje odluka o životnoj sredini prestavlja zakonsku obavezu jedinica lokalne samouprave. Budući da uređenje oblasti upravljanja otpadom utiče na sve građane jedne lokalne zajednice od izuzetne je važnosti obezbediti da svi građani budu adekvatno informisani o donošenju ključnih odluka ali i omogućiti im da daju svoj doprinos u procesu donošenja ovih odluka. Informisanje i uključivanje građana važno je i sa aspekta doprinosa boljem sprovođenju plana i podizanja svesti stanovništva u oblasti upravljanja otpadom.

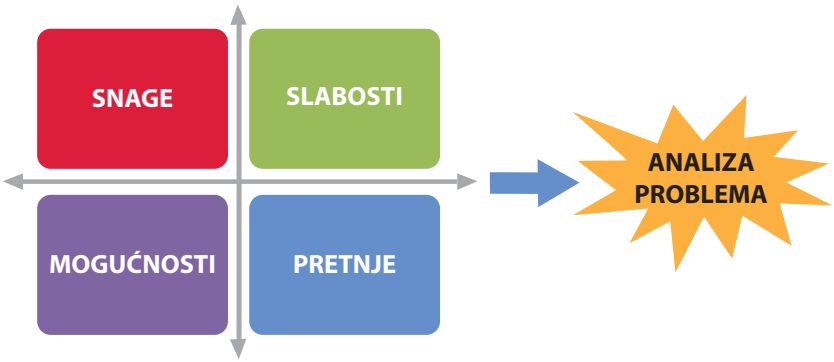
Proces informisanja i uključivanja javnosti vrši se kontinuirano kroz sve faze izrade Plana. Stoga je preporučljivo u pripremnoj fazi izraditi **Plan komunikacije i uključenja javnosti** kojim će detaljno biti određene ove aktivnosti za svaku fazu izrade Plana.

FAZA IZRADE PLANA	REZULTATI
PRIPREMNA FAZA	**Informisanje, uključivanje** zainteresovanih strana, uspostavljanje interne komunikacije, izrada plana eksterne komunikacije
ANALIZA STANJA	**Dobijanje informacija od strane zainteresovane javnosti** putem anketa, upitnika, poziva građanima da pošalju svoje predloge, sugestije...
STRATEŠKI OKVIR	**Podizanje svesti o značaju problema**. Slanje povratnih „feedback“ informacija građanima; informisanje o analizi stanja u određenoj oblasti putem emisija, flajera, brošura, članaka..
AKCIONI PLAN	**Organizacija akcija** namenjenih različitim ciljnim grupama (aktivnosti za školsku decu, učenike, privrednike, različiti događaji, sajmovi...)
PRIPREMA IMPLEMENTACIJE	**Edukacija i** organizacija edukativnih radionica za različite ciljne grupe (školska takmičenja, edukacije poljoprivrednika...) **komunikacija sa potencijalnim patnerima** (donatori, regionalne, državne i međunarodne institucije)

ANALIZA STANJA

Izrada analize stanja predstavlja **mapiranje trenutnog stanja** u oblasti upravljanja otpadom na lokalnom odnosno regionalnom nivou. Analiza stanja podrazumeva prikupljanje i analizu podataka prema okviru koji je dat Zakonom o upravljanju otpadom.

Potrebno je identifikovati izvore podataka bilo da se radi o zvaničnoj statistici, postojećim, razvijenim dokumentima ili informacijama koje poseduju relevantne institucije ili organizacije. U cilju efikasnijeg prikupljanja podataka potrebno je da Koordinacioni tim formira mrežu osoba odgovornih za podatke. Osim zvaničnih izvora podataka mnogo toga se može saznati i iz anketa i ispitivanja javnog mnjenja.

Na osnovu prikupljenih i analiziranih podataka utvrđuju se unutrašnji i spoljašnji pozitivni i negativni faktori koji utiču na oblast upravljanja otpadom na osnovu **SWOT** analize koju sprovodi radna grupa. SWOT analizom utvrđuju se snage, slabosti, mogućnosti i pretnje u oblasti upravljanja otpadom na lokalnom odnosno regionalnom nivou. SWOT analiza je izuzetno korisna analitička metoda jer se naredni koraci u procesu planiranja mogu razvijati na osnovu nje.

Na osnovu ove analize specifikuju se najvažniji problemi u oblasti upravljanja otpadom tako što se identifikovani nedostaci grupišu u opštije izjave o problemu.

CILJEVI I STRATEŠKI OKVIR

Nakon definisanog postojećeg stanja u oblasti upravljanja otpadom, potrebno je utvrditi **željeno stanje** imajući u vidu vremenski okvir od deset godina. Ako analiza stanja pokazuje gde se opština odnosno region nalazi danas u oblasti upravljanja otpadom, u ovoj fazi se utvrđuje gde bi trebalo da se nalazi u periodu od narednih deset godina. To se postiže definisanjem ciljeva Plana upravljanja otpadom i razradom strateškog okvira.

Ciljevi predstavljaju željenu krajnju tačku u vezi sa specifičnim pitanjima i teže specifičnim rezultatima koje zajednica želi da ostvari. Oni bi trebalo da budu direktno povezani sa zaključcima analize stanja i značajnim problemima koji su identifikovani na osnovu analize. Cilj se definiše pretvaranjem izjave o značajnom problemu u pozitivnu izjavu i opisivanjem situacije koja će nastati kada problem bude rešen. Tako na primer, ako je kao problem definisano: „Neefikasni sistem finansiranja upravljanja otpadom“, cilj bi bio: „Uspostavljen efikasan sistem finansiranja upravljanja otpadom“. Ovako postaje jasno gde želite da stignete.

Dalje, izrada strateškog okvira podrazumeva opis potrebnih promena u okviru svake podoblasti koja je identifikovana analizom stanja.

AKCIONI PLAN

Nakon definisanih ciljeva i strateškog okvira, radna grupa pristupa izradi Akcionog plana za realizaciju Plana upravljanja otpadom. Akcionim planom utvrđuju se koraci za ostvarenje ciljeva i definisanog strateškog okvira. On predstavlja **način da se od trenutnog stigne do željenog stanja u oblasti upravljanja otpadom.**

Akcioni plan daje spisak stvari koje treba uraditi kao i plan kako ih uraditi. On utvrđuje mere i aktivnosti odnosno projekte za svaki od definisanih ciljeva. Kako bi se obezbedilo sprovođenje akcionog plana, važno je napraviti vezu između ciljeva i dostupnih resursa i materijalnih i ljudskih. Za svaku identifikovanu aktivnost odnosno projekat neophodno je utvrditi vremenski okvir ili rok realizacije kao i odgovorne, nadležne institucije. **Akcioni plan izrađuje se za period od pet godina.**

Iako ne ulazi u matricu Akcionog plana, budžet za realizaciju Plana utvrđuje se za svaku od definisanih aktivnosti. Finansijskom analizom utvrđuju se neophodna sredstva za realizaciju plana, izvori finansiranja, dinamika finansiranja, eventualni

prihodi od sprovođenja određenih aktivnosti ali i obračun cena, bilans uspeha i finansijski tok projekta. U ovoj fazi neophodno je uključivanje finansijskih stručnjaka kako bi se finansijska analiza što kvalitetnije sprovela.

PRIPREMA SPROVOĐENJA

Kako bi se Plan što uspešnije sproveo neophodno je **odrediti mehanizme za praćenje i nadzor** nad implementacijom Plana. Utvrđivanje procesa nadzora, izveštavanja o sprovođenju mera i aktivnosti definisanih akcionim planom kao i odobrenje ovih izveštaja veoma je važno, budući da od njega zavisi uspešnost celog procesa sprovođenja.

Neophodno je **utvrditi indikatore** pomoću kojih će se meriti uspešnost sprovođenja Plana upravljanja otpadom. Budući da su indikatori upravljanja otpadom dati zakonskim okvirom, Koordinacioni tim će od ponuđenih indikatora izabrati one koji su najrelevantniji za evaluaciju sprovođenja lokalnog odnosno regionalnog plana.

Kada su definisani mehanizmi za nadzor nad sprovođenjem Plana i određeni indikatori za evaluaciju uspešnosti sprovođenja, radna grupa finalizuje plan i predlaže ga Skupštini na usvajanje. **Lokalni plan upravljanja otpadom mora odobriti i usvojiti Skupština opštine/grada.**

U slučaju regionalnog plana, **pored usvajanja od strane Skupština svih uključenih opština/gradova, neophodno je pribaviti i saglasnost Ministarstva životne sredine, rudarstva i prostornog planiranja.** Pored toga, za Regionalni plan upravljanja otpadom preporučuje se izrada strateške procene uticaja Plana na životnu sredinu. Saglasnost na stratešku procenu uticaja na životnu sredinu izdaje Ministarstvo.

AKTIVNOSTI PROJEKTA MSP IPA 2007 U IZRADI LOKALNIH I REGIONALNIH PLANOVA UPRAVLJANJA OTPADOM

LOKALNI PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPŠTINE BARAJEVO

Gradska opština Barajevo
Upravni okrug Grad Beograd
Broj stanovnika 24.641
Površina 213 km^2

STANJE U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM

- Organizovano evidentiranje količina, vrsta i sastava komunalnog otpada na teritoriji opštine ne postoji. Procenjena prosečna količina otpada u opštini Barajevo je 0,8 kg/stanovniku/dan. U Barajevu dnevno nastane 19,7 tona otpada, a godišnje 7.190 tona.
- Sakupljanje, transport i odlaganje komunalnog otpada povereni su Javnom komunalnom preduzeću „10. oktobar".
- Sakupljanje otpada je organizovano u 4 zone i sakupljanjem otpada je pokriveno 40 % teritorije opštine. Ruralna naselja nisu obuhvaćena sistemom sakupljanja otpada, usled nedostatka kontejnera.
- Na teritoriji opštine Barajevo ne postoje druge opcije tretmana generisanog otpada osim odlaganja, ne postoje organizovane aktivnosti primarne separacije pojedinih vrsta otpada, niti organizovan sistem reciklaže.
- Pouzdana evidencija o posebnim tokovima i vrstama otpada na teritoriji Opštine ne postoji.
- Na teritoriji Opštine postoji i stara lokalna deponija koja je zatvorena 2004. godine i koja je nasipanjem delimično sanirana. Nakon zatvaranja deponije u Barajevu 2004. godine, JKP „10. oktobar" transportuje otpad na beogradsku deponiju Vinča. Zbog velike udaljenosti od beogradske deponije i velike udaljenosti između naselja i stambenog i poslovnog dela opštine, troškovi transporta su visoki.

- Pored stare deponije koja je van funkcije, registrovane su 22 divlje deponije na kojima se nalazi oko 4.700 m^3 otpada.
- Opština Barajevo potpisala je zajednički sporazum o osnivanju, izgradnji i vođenju regionalne sanitarne deponije sa još 10 opština Kolubarskog regiona.

DEFINISANI CILJEVI

1. **Prošireni i ojačani administrativni kapaciteti na nivou opštine u oblasti upravljanja otpadom**
   - Osnivanje Službe za zaštitu životne sredine u Opštinskoj upravi
   - Unapređenje rada opštinskih inspekcijskih službi i poboljšanje koordinacije opštinske, gradske i republičke inspekcije
   - Jačanje administrativnih kapaciteta za efikasnije sprovođenje propisa u oblasti zaštite životne sredine u opštini
   - Osnivanje Fonda za zaštitu životne sredine.

2. **Poboljšana tehnička opremljenost JKP**
   - Prikupljanje preciznih podataka o količinama otpada koji nastaje na teritoriji opštine Barajevo
   - Nabavka kontejnera i ostalih posuda za sakupljanje komunalnog otpada
   - Određivanje lokacija za postavljanje kontejnera za otpad
   - Obezbediti potrebna tehnička sredstva za JKP „10. oktobar“ – nabavka vozila
   - Razraditi rute i dinamiku sakupljanja otpada
   - Organizacija prikupljanja kabastog smeća.

3. **Trajno uklonjene divlje deponije i podržana izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom**
   - Učešće u izgradnji regionalnog centra za upravljanje otpadom Kalenić prema nacionalnim propisima i EU direktivama i u skladu sa Strategijom upravljanja otpadom Republike Srbije 2010-2019.
   - Identifikacija divljih deponija
   - Izrada tehničke dokumentacije za sanaciju smetlišta
   - Sanacija i/ili uklanjanje postojećih smetlišta.

4. **Uspostavljen sistem odvojenog sakupljanja, separacije i reciklaže otpada**
   - Postavljanje kontejnera za selektivno sakupljanje reciklabilnog otpada – zelenih ostrva
   - Izgradnja centra za odvojeno sakupljanje reciklabilnog otpada - reciklažnog dvorišta
   - Osigurati tržište za odvojeno sakupljeni otpad
   - Uspostavljanje sistema odvojenog sakupljanja opasnog otpada iz domaćinstava.

5. **Razvijen i sproveden sistem finansiranja upravljanja otpadom na lokalnom nivou**
   - Resturuktuiranje JKP i odvajanje poslova upravljanja otpadom od drugih komunalnih poslova, i poslova sakupljanja otpada od poslova tretmana i odlaganja
   - Podrška formiranju regionalnog javno komunalnog preduzeća za upravljanje centrom za upravljanje otpadom
   - Primena principa pune nadoknade troškova za sakupljanje i odlaganje otpada.

6. **Razvijena javna svest stanovništva o značaju upravljanja otpadom**
   - Razvijanje svesti o potrebi pravilnog postupanja sa otpadom, pre svega kod dece i omladine
   - Implementacija programa za razvijanje svesti javnosti o odvojenom sakupljanju i reciklaži
   - Poboljšanje sistema informisanja građana o pitanjima i problemima upravljanja otpadom.

INSTITUCIONALNE PROMENE

- Nova organizaciona struktura podrazumeva da postojeće JKP „10. oktobar" i dalje bude nadležno za sakupljanje i transport otpada do regionalne deponije. JKP bi za obavljanje tih usluga imalo ugovor sa opštinom. JKP je takođe nadležno za postavljanje kontejnera za odvojeno sakupljanje reciklabilnog otpada u opštini i za reciklažno dvorište.
- Za upravljanje regionalnom deponijom, odnosno centrom, koji se nalazi na teritoriji opštine Ub, predlaže se formiranje regionalnog preduzeća od strane svih opština članica regiona za upravljanje otpadom, koje su potpisale međuopštinski sporazum.

FINANSIJSKA ULAGANJA

Ukupni investicioni troškovi za realizaciju Lokalnog plana upravljanja otpadom opštine Barajevo iznose 365 miliona RSD ili 3,6 miliona €.

Nakon implementacije Plana upravljanja otpadom, odnosno nakon svih potrebnih ulaganja, ukupan prosečan račun domaćinstva za upravljanje otpadom bi iznosio 53 €/domaćinstvu/godišnje, odnosno 4,5 €/domaćinstvu/mesečno, što daje „priuštivost" od 0,9 % (izdaci domaćinstva od ukupnih prihoda). Plan je opravdan i održiv imajući na umu da prag priuštivosti u OECD iznosi 1,7 % max.

LOKALNI PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPŠTINE NOVA VAROŠ

Opština Nova Varoš
Upravni okrug Zlatiborski
Broj stanovnika 19.982
Površina 581 km^2

STANJE U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM

- 53 % stanovnika obuhvaćeno je uslugom organizovanog sakupljanja otpada
- Procenjena sadašnja količina otpada koji nastaje u Novoj Varoši je 4.376 t/god, odnosno 11,7 t/dan.
- JKP „3. septembar“ nadležno je za sakupljanje, transport i odlaganje otpada.
- Oprema kojom raspolaže komunalno preduzeće je stara od 17 do 21 godine.
- Slaba je i nedovoljna pokrivenost seoskih zajednica uslugom prikupljanja otpada, samo 2,8 %, što je i jedan od razloga što se upravo na tom području opštine nalazi skoro 80 divljih deponija.
- Sav prikupljeni otpad se transportuje vozilima komunalnog preduzeća do deponije u Druglićima koja je udaljena od centra Nove Varoši 18,5 km.
- U smislu organizovanog, planiranog, sistema upravljanja otpadom, na teritoriji opštine Nova Varoš nema aktivnosti koje se odnose na recikliranje niti druge tehnike redukcije otpada kao sastavnog elementa sistema upravljanja otpadom, osim pojedinčanih slučajeva reciklaže posebnih tokova otpada.
- Opština Nova Varoš, zajedno sa opštinom Priboj, za odlaganje otpada koristi lokaciju „Duboki Do“ koja se nalazi na teritoriji opštine Priboj u zaseoku Druglići.
- Procenat naplate usluge sakupljanja i odvoženja otpada je oko 86 %. Način obračuna usluge iznošenja smeća po m^2 korisnog prostora stambenog ili poslovnog objekta ili „paušal“ često je predmet prigovora jer korisnici usluga ne smatraju da je on adekvatna mera za obračun.

- Opština Nova Varoš potpisala je zajednički sporazum o osnivanju, izgradnji i vođenju regionalne sanitarne deponije sa opštinama Prijepolje, Priboj i Sjenica.

DEFINISANI CILJEVI

1. **Ojačani administrativni i normativni kapaciteti na nivou Opštine u oblasti upravljanja otpadom**
   - Jačanje administrativnih kapaciteta u okviru opštine u oblasti upravljanja otpadom
   - Jačanje kapaciteta inspekcijskih službi i bolja koordinacija opštinske i republičke inspekcije
   - Bolja komunikacija između opština u regionu u oblasti upravljanja otpadom
   - Usklađivanje lokalnih odluka sa novom zakonskom regulativom.

2. **Povećana pokrivenost stanovništva uslugom sakupljanja, poboljšana tehnička i kadrovska opremljenost JKP i afirmacija javno privatnog partnerstva**
   - Prikupljanje detaljnih podataka o količinama i sastavu otpada koji nastaje na teritoriji opštine Nova Varoš
   - Izrada plana sakupljanja za proširenje obuhvata do 80 % stanovništva
   - Nabavka posuda za sakupljanje komunalnog otpada
   - Određivanje lokacija za postavljanje posuda
   - Nabavka potrebnih vozila i prateće opreme
   - Revizija ruta i dinamike sakupljanja
   - Podrška uključivanju privatnog sektora u oblast sakupljanja otpada.

3. **Razvijena javna svest građana i privrede o značaju upravljanja otpadom i učešća u odlučivanju**
   - Razvijanje javne svesti o potrebi pravilnog postupanja sa otpadom, posebno kod dece i omladine (kampanje, brošure, internet)
   - Informisanje građana (novih korisnika) o uvođenju i značaju usluge sakupljanja otpada
   - Sprovođenje programa o značaju odvojenog sakupljanja i reciklaže otpada
   - Uspostavljanje kanala komunikacije između građana i opštine
   - Informisanje građana o mogućnostima učešća u odlučivanju i dostupnosti informacija od javnog značaja.

4. **Otvaranje Regionalnog centra za upravljanje otpadom, trajno uklanjanje divljih deponija i rekultivisano postojeće smetlište**
   - Završetak izgradnje Regionalnog centra za upravljanje otpadom (prve faze) i puštanje u funkciju

- Izrada tehničke dokumentacije za sanaciju smetlišta Druglići
- Sanacija smetlišta Druglići
- Uklanjanje divljih deponija.

5. **Uspostavljen sistem odvojenog sakupljanja, separacije i reciklaže otpada**
   - Definisanje lokacija, nabavka i postavljanje kontejnera za selektivno sakupljanje reciklabilnog otpada - zelena ostrva
   - Izgradnja reciklažnog dvorišta
   - Obezbeđenje tržišta za prikupljene reciklabilne komponente otpada
   - Uspostavljanje sistema odvojenog sakupljanja opasnog otpada iz domaćinstava.

6. **Razvijen i implementiran sistem za finansiranja upravljanja otpadom na lokalnom nivou**
   - Restruktuiranje JKP za obavljanje poslova iz svojih nadležnosti
   - Formiranje regionalnog javno-komunalnog preduzeća za upravljanje Regionalnim centrom za upravljanje otpadom
   - Primena principa pune nadoknade troškova
   - Izmene sistema obračuna.

7. **Uspostavljen sistem upravljanja posebnim tokovima otpada**
   - Obezbeđenje uslova (podsticajnih mera) za uspostavljanje sistema za upravljanje tokovima otpada u skladu sa zakonom
   - Određivanje lokacija u opštini za sakupljanje pojedinih tokova otpada.

INSTITUCIONALNE PROMENE

- Nova organizaciona struktura podrazumeva da postojeće JKP „3. septembar“ i dalje bude nadležno za sakupljanje i transport otpada do Regionalnog centra.
- Za upravljanje regionalnom deponijom, odnosno centrom, koja se nalazi na teritoriji opštine Nova Varoš, predlaže se formiranje regionalnog preduzeća od strane svih opština članica regiona za upravljanje otpadom, koje su potpisale međuopštinski sporazum. Sve opštine su 4.2.2011. godine potpisale Ugovor o osnivanju javnog preduzeća za upravljanje izgradnjom Regionalne deponije sa sedištem u Novoj Varoši.

FINANSIJSKA ULAGANJA

Ukupni investicioni troškovi za realizaciju Lokalnog plana upravljanja otpadom opštine Nova Varoš iznose oko 3,6 miliona €.

Nakon implementacije Plana upravljanja otpadom, odnosno nakon svih potrebnih ulaganja, ukupan prosečan račun domaćinstva za upravljanje otpadom bi iznosio 91,4 € po domaćinstvu godišnje, odnosno oko 7,6 € po domaćinstvu mesečno, što daje „priuštivost" od 1,63 % (izdaci domaćinstva od ukupnih prihoda). Plan je opravdan i održiv imajući na umu da prag priuštivosti u OECD iznosi 1,7 % max.

REGIONALNI PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM OPŠTINA PRIJEPOLJE, NOVA VAROŠ, PRIBOJ I SJENICA

Opštine Prijepolje
Nova Varoš, Priboj i Sjenica
Ukupan broj stanovnika 119.517
Ukupna površina 3.019 km^2

STANJE U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM

- Procenjena prosečna količina otpada koji nastaje u opštinama Prijepolje, Nova Varoš, Priboj i Sjenica je 0,6 kg/stanovniku/dan, odnosno ukupno 26.170 t/god. (71,9 t/dan).
- Javna komunalna preduzeća vrše uslugu sakupljanja, transporta i odlaganja otpada sa teritorije opština iz domaćinstava, industrije, raznih privrednih subjekata, ustanova, institucija, objekata od javnog značaja i javnih i zelenih površina.
- Otpad se organizovano sakuplja iz urbanih sredina, dok je pokrivenost ruralnih sredina slaba.
- Na teritoriji opština postoje pojedinačni slučajevi reciklaže otpada.
- Sav prikupljeni otpad se transportuje vozilima komunalnog preduzeća.
- Opštine Priboj i Nova Varoš od 1983. godine otpad odlažu na deponiju u Druglićima, a do 1999. godine i opština Prijepolje je koristila ovu lokaciju. Od 1999. godine opština Prijepolje koristi privremenu lokaciju Stanjevina. Opština Sjenica od 2007. godine otpad odlaže na lokaciju Goveđak.
- Na teritoriji regiona postoji veliki broj divljih deponija. Po početku rada regionalne deponije, neophodno je zatvaranje i rekultivacija svih deponija-smetlišta.
- Opštine Prijepolje, Nova Varoš, Priboj i Sjenica još 2005. godine potpisale su Zajednički sporazum o osnivanju, izgradnji i vođenju regionalne sanitarne deponije.

DEFINISANI CILJEVI

1. **Uspostavljeni novi i ojačani postojeći institucionalni i administrativni kapaciteti opština u Regionu za upravljanje otpadom do kraja 2012. godine**
   - Izrada i sprovođenje plana komunikacije i koordinacije između relevantnih institucija i opština u Regionu za upravljanje otpadom[1] i saradnja sa republičkim institucijama
   - Obuka zaposlenih u JKP i opštinama za oblast upravljanja otpadom (inspekcija, direkcija...)
   - Osnivanje stručnih službi za zaštitu životne sredine u opštinama u kojima ne postoje na nivou Regiona za upravljanje otpadom.

2. **Povećana pokrivenost uslugama sakupljanja otpada do 75 % stanovništva u Regionu za upravljanje otpadom**
   - Prikupljanje preciznih podataka o količinama i sastavu otpada koji nastaje u Regionu
   - Izrada pojedinačnih planova proširenja obuhvata sakupljanja otpada
   - Nabavka vozila i posuda za sakupljanje otpada u opštinama Regiona.

3. **Uspostavljen sistem odvojenog sakupljanja i separacije otpada i upravljanje posebnim tokovima otpada**
   - Uspostavljanje reciklažnih dvorišta u opštinama Regiona
   - Uspostavljanje sistema odvojenog sakupljanja u svakoj opštini
   - Izgradnja sistema za separaciju otpada u okviru Regionalnog centra za upravljanje otpadom
   - Izrada tehničke dokumentacije za postrojenje za kompostiranje otpada
   - Obezbeđenje plasmana reciklabilnog otpada
   - Uspostavljanje sistema upravljanja posebnim tokovima otpada kroz stvaranje uslova i podsticajne mere i određivanje lokacije u opštinama Regiona.

4. **Izgrađen Regionalni centar za upravljanje otpadom i trajno zatvorena i sanirana postojeća smetlišta i uklonjene divlje deponije**
   - Završetak izgradnje regionalne deponije Banjica prema nacionalnim i EU propisima
   - Izgradnja transfer stanice u Sjenici
   - Sanacija i rekultivacije opštinskih smetlišta
   - Uklanjanje divljih deponija i uspostavljanje redovne usluge sakupljanja i transporta otpada.

1 Region za upravljanje otpadom, u skladu sa Strategijom upravljanja otpadom Republike Srbije 2010-2019., čine opštine Prijepolje, Nova Varoš, Priboj i Sjenica

5. **Uspostavljen efikasan sistem finansiranja upravljanja otpadom**
   - Formiranje Regionalnog javno-komunalnog preduzeća za upravljanje otpadom
   - Puna nadoknada troškova za sakupljanje i odlaganje otpada
   - Stvaranje uslova za afirmaciju javno-privatnih partnerstava
   - Povećanje stepena naplate potraživanja od korisnika usluga
   - Zajednička politika opština za pronalaženje sredstava za finansiranje investicija u Regionu
   - Uspostavljanje zajedničke politike svih opština u formiranju cena usluga.

6. **Povećan nivo javne svesti i učestvovanje građana u procesu donošenja oduka u oblasti upravljanja otpadom**
   - Informisanje i edukacija novih korisnika usluga
   - Pravovremeno i stalno informisanje građana o novim uslugama u oblasti upravljanja otpadom
   - Uključivanje predstavnika građana u proces donošenja odluka u svim opštinama Regiona
   - Razvijanje svesti o potrebi pravilnog postupanja sa otpadom, pre svega kod dece i omladine
   - Izrada i sprovođenje plana komunikacije sa građanima i privredom u svim opštinama
   - Implementacija programa za razvijanje svesti javnosti o odvojenom sakupljanju i reciklaži.

INSTITUCIONALNE PROMENE

- Sakupljanje i transport otpada do Regionalnog centra za upravljanje otpadom ostaje i dalje u nadležnosti JKP iz opština, osim u slučaju opštine Sjenica, gde će transport otpada od transfer stanice do Regionalnog centra biti u nadležnosti Regionalnog preduzeća za upravljanje otpadom. Reciklažna dvorišta u opštinama će biti u nadležnosti opštinskih JKP. Regionalno preduzeće za upravljanje otpadom će upravljati Regionalnim centrom, odnosno regionalnom deponijom, linijom za separaciju otpada i postrojenjem za kompostiranje. Transfer stanicom u Sjenici može upravljati ili Regionalno preduzeće ili opštinsko JKP, prema dogovoru i sporazumu o tome ko će finansirati izgradnju transfer stanice.
- Za upravljanje Regionalnom deponijom, odnosno centrom, predlaže se formiranje regionalnog preduzeća od strane svih opština članica regiona za upravljanje otpadom. Formiran je Upravni odbor novog regionalnog preduzeća i imenovan vršilac dužnosti direktora. U toku je izrada svih potrebnih osnivačkih i ostalih pravnih akata za rad regionalnog preduzeća čiji su osnivači lokalne samouprave opština Priboj, Prijepolje, Sjenica i Nova Varoš.

FINANSIJSKA ULAGANJA

Ukupni investicioni troškovi za realizaciju Regionalnog plana upravljanja otpadom opština Prijepolje, Nova Varoš, Priboj i Sjenica, uključujući i pojedinačne investicije opština u nabavku kontejnera i vozila i izgradnju reciklažnih dvorišta, iznose 1,84 milijardi RSD ili 18,4 miliona €.

Nakon implementacije Plana upravljanja otpadom, odnosno nakon svih potrebnih ulaganja, ukupan prosečan račun domaćinstva za upravljanje otpadom bi iznosio 84 € po domaćinstvu godišnje, odnosno oko 7 € po domaćinstvu mesečno, što daje „priuštivost" od 1,51 % (izdaci domaćinstva od ukupnih prihoda). Plan je opravdan i održiv imajući na umu da prag priuštivosti u OECD iznosi 1,7 % max.